

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

- программы развития;

Финансируемые ЕС программы помощи Палестине в соответствии с приоритетами, установленными Палестинской автономией, включают три области: верховенство закона, развитие частного сектора экономики и торговля, развитие водохозяйственной инфраструктуры.

- другие направления финансирования

Палестина участвует в ряде тематических программ ЕС: Европейский инструмент содействия демократии и правам человека, финансирование частного сектора и местных органов власти, Фонд гражданского общества, продовольственная безопасность, инвестирование в развитие человеческого капитала, миграция и культурные программы. Однако, имея достаточный потенциал для экономического развития, Палестина демонстрирует замедленные темпы инновационного развития. Принимая во внимание низкий инновационный потенциал государства, основными направлениями сотрудничества в области научно-технического развития должны стать:

- поддержка образовательных учреждений, в частности – университетов;

- развитие торговых, культурных и деловых связей с производителями инноваций, а так же странами, имеющими опыт успешного внедрения механизмов осуществления инновационной деятельности;

- усиление взаимодействия субъектами хозяйственной деятельности, а также повышение роли высших учебных заведений и международных научно-исследовательских организаций по увеличению способности к трансформированию идей в инновационные проекты.

Тем не мене, главным направлением повышения эффективности сотрудничества, по-прежнему остается сотрудничество в области построения стабильной законодательной базы, которая откроет возможности для:

- привлечения иностранного и национального капитала с целью развития всех секторов экономики, особенно инновационного;

- использования преимуществ международного разделения труда и международного обращения капитала для расширения экспорта, дифференциации импортной продукции и создания импортозамещающего механизма производства;

- открытого доступа к различным формам внешнеэкономической и инновационной деятельности всех субъектов рынка;

- роста валютных поступлений в бюджет стран и регионов.

Выводы и предложения. Итак, международное сотрудничество является ключевой задачей политики Палестинской Автономии.

Осуществление взаимодействия в экономической и инновационной сфере осуществляется через участие в различных программах и проектах, особо важным элементом которых является получение финансовой помощи со стороны ЕС. Выполнение представленных в работе заданий будет благоприятствовать развитию долгосрочных стратегий Палестины в области экономических отношений, а так же усилению инновационного потенциала государства.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Derriennic J.-P. Esquisse de problematique pour une sociologie des relations internationales. – Boreal, 1995. – 144 p. ;
2. Wolfers A. A Discord and Collaboration. Essay of International Politics. Foreword by Reinhold Niebuhr; Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1962. – 303 p.;
3. П.А. Цыганков Политическая социология международных отношений [Электронный ресурс] – Режим доступа http://society.polbu.ru/tsyganov_sociology/ch41_all.html;
4. Киреева А.С. Зовнішньоторговельна діяльність країни як основна форма міжнародного співробітництва / А.С. Киреева - «Міжнародна економіка: інтеграція науки та практики», зб.наукових праць, випуск 3. - Київ, НТУУ «КПІ» 2013. – с 83-87;
5. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles;
6. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055;
7. Йорам Этингер. История заселения Палестины [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://middle-east.posov.com/index/istorija_zaselenija_palestiny/0-106;
8. Надин Пикаду. Палестина – земля, которую делили всем миром. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://encyklopedia.narod.ru/dictionary/history/palestina/palhist.htm>;
9. Непризнанные государства – Палестина. Раздел портала «Геополитика» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.geopolitics.ru/2014/02/nepriznannye-gosudarstva-palestina/>;
10. Официальный сайт Организации Объединенных Наций» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/index.html>;
11. Евросредиземноморское соглашение о временной ассоциации между ЕС и Палестинской Автономией [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/eea/ema_palestina.htm#_ftn1;
12. Официальный сайт EuroStat [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>;
13. Официальный сайт Европейской Комиссии. Раздел «Политика соседства» - Палестина [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/palestine/index_en.htm.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ

Шпильовий І.М., к. н. держ. упр., головний спеціаліст відділу суспільних, економічних та гуманітарних наук Державної атестаційної комісії (Україна)

Шпильовий І.М. Методологічні основи стратегічного планування розвитку туризму в регіоні

В статті надано методологічне обґрунтування стратегічного планування розвитку туризму в регіоні, виділено першочергові функції стратегічного планування розвитку туризму. Виокремлено основні завдання планування розвитку туризму на національному рівні. Досліджено тісну взаємодію між різними рівнями державної та виконавчої влади, а також залучення органів місцевого самоврядування та територіальних громад для успішної реалізації національних та регіональних програм розвитку туризму. Представлено процес розробки стратегічного плану розвитку туризму в регіоні, що має циклічний характер і спрямований на комплексний розвиток факторів попиту та пропозиції, його фізичних і інституційних елементів, удосконалено систему принципів стратегічного планування розвитку туристичної сфери шляхом модифікації загальних методологічних положень та доповнення специфічних принципів. Виокремлено систему заходів, яка буде сприяти переходу до сталого розвитку туризму в регіоні.

Ключові слова: стратегічне планування, розвиток туризму, принцип, методологія, регіон.

Шпилевой И.Н. Методологические основы стратегического планирования развития туризма в регионе

В статье дано методологическое обоснование стратегического планирования развития туризма в регионе, выделены первоочередные функции стратегического планирования развития туризма. Выделены основные задачи планирования развития туризма на национальном

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

уровне. Исследованы тесное взаимодействие между различными уровнями государственной и исполнительной власти, а также привлечения органов местного самоуправления и территориальных общин для успешной реализации национальных и региональных программ развития туризма. Представлен процесс разработки стратегического плана развития туризма в регионе, что имеет циклический характер и направлен на комплексное развитие факторов спроса и предложения, его физических и институциональных элементов, усовершенствована система принципов стратегического планирования развития туристической сферы путем модификации общих методологических положений и специфических принципов. Выделены систему мер, которая будет способствовать переходу к устойчивому развитию туризма в регионе.

Ключевые слова: стратегическое планирование, развитие туризма, принцип, методология, регион.

Shpylovi I. Methodological fundamentals of strategic planning for tourism development in the region

This article provides a methodological rationale for the strategic planning of tourism development in the region, highlighted the primary functions of strategic planning of tourism development. Main tasks of the planning of tourism development at the national level. Studied close interaction between different levels of state and Executive power, as well as attracting local authorities and local communities for the successful implementation of national and regional programs of development of tourism. Presents the process of developing the strategic plan for tourism development in the region, which is cyclical in nature and is aimed at the comprehensive development of the factors of supply and demand, its physical and institutional elements, and improved the system of principles of strategic planning of development of the tourism sector by modification of the common methodological guidelines and specific principles. A dedicated system of measures, which will facilitate the transition to sustainable tourism development in the region.

Keywords: strategic planning, tourism development, principle, methodology, region.

Постановка проблеми. Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів. Розвиток сфери туризму і діяльності курортів України в цілому характеризується позитивною динамікою, зростанням кількісних та якісних параметрів в'їзного та внутрішнього туристичного потоку. Однак, розвиток туризму неможливий без розробки ефективної стратегії, яка б була б диференційованою за регіонами України та максимально б враховувала специфіку та можливості розвитку туризму на території. Враховуючи геополітичні, кліматичні, соціально-культурні відмінності регіонів України та її багатоглибкий культурну спадщину, ми глибоко переконані, що розвиток туристичної сфери та власне розробка стратегій її розвитку має бути ініційована на місцях, за принципом „знизу вгору”.

Світовий досвід свідчить, що планування, моніторинг і контроль є обов'язковою умовою забезпечення успішного розвитку туризму. Підходи до планування сфери туризму, визначення її ролі і місця в розвитку країни або регіону повинні розглядатися в широкому контексті суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем туристичної діяльності, її впливу на розвиток регіонів, займалися ряд вчених, серед яких: О. Амоша, М. Багров, І. Бережна, В. Гаворецький, Г. Голембський, П. Гудзь, А. Дембський, М. Долишній, В. Свдокименко, В. Кравців, Л. Мазуркевич, В. Мамутов, А. Новаковська, В. Павлов, А. Панасюк, О. Роголевський, В. Руденко, Д. Стеченко, І. Твердохлебов, О. Шаблій, Л. Шевчук та ін. Особливий акцент на необхідності стратегічного планування розвитку туризму в своїх дослідженнях зробили М. Барушак, В. Костюк, І. Мальцева, О. Стещенко, І. Швець та інші.

Виділення невирішеної проблеми. Важливість планування туризму підтверджується тим фактом, що офіційним пріоритетом діяльності ЮНВТО є надання практичної допомоги країнам у галузі стратегічного планування туризму з урахуванням специфіки регіону, зв'язку туристичної галузі з національною економікою, оцінки перспектив розвитку туризму. Разом з тим, недостатньо наукових праць приділено дослідженню принципів стратегічного планування розвитку сфери туризму в регіоні, що визначають основні чинники та межі розвитку цивілізованого туризму в регіоні.

Мета наукової статті. Метою статті є методологічне обґрунтування процесу стратегічного планування розвитку туризму в регіоні.

Результати дослідження. Розробка стратегічного плану передбачає врахування факторів зовнішнього середовища, що обумовлює потребу в його альтернативності та багатоваріантності. При стратегічному плануванні вирішуються ті завдання, які визначають загальний характер економічних трансформацій, стійкість і конкурентоспроможність туризму. При цьому кінцевий результат не є строго фіксованим, а розташований в певній зоні із заданими граничними межами за величиною і часом.

Під стратегічним плануванням розвитку туризму можна розуміти процес визначення цілей і пріоритетів, а також значень основних показників туристичної діяльності на тривалу чи середньострокову перспективу з одночасним формуванням основ їхньої реалізації [1, с. 162].

Планування туризму одночасно спрямовано на запобігання негативних впливів і одночасно на виконання цілей і завдань розвитку суспільства, що має здійснюватися відповідно до принципів сталого розвитку. У загальному вигляді концепція сталого розвитку спрямована на досягнення цілей розвитку без нанесення шкоди навколишньому середовищу і є процесом планованих змін, в межах яких всі інструменти розвитку – від експлуатованих ресурсів до інвестиційних стратегій та інституційних елементів – приводяться у відповідність не тільки зі сформованими потребами, а й з інтересами майбутніх поколінь.

Планування розвитку туризму є багатобачним. Так, національний та регіональний рівні передбачають формування державної політики розвитку туризму, його законодавчих основ, координацію туристичної діяльності на вітчизняному та міжнародному рівні, а також розгляд інших елементів, необхідних для розвитку та управління туризмом на стратегічному рівні. Наприклад, створення рекламно-інформаційної системи, створення єдиних засад системи освіти, професійної підготовки та перепідготовки кадрів для сфери туризму, наукове забезпечення туристичної діяльності тощо.

Першочерговим функцією стратегічного планування розвитку туризму є формування національної туристичної політики, яка відіграє ключову роль у визначенні напрямку розвитку сфери туризму і приведення її у відповідність з інтересами і потребами населення країни. У процесі планування розвитку туризму на національному рівні вирішуються такі основні завдання:

1. Створення системи управління туристичною діяльністю;
2. Стратегічне планування матеріальної бази сфери туризму;
3. Створення національних стандартів у галузі туризму.

Для успішної реалізації національних та регіональних програм розвитку туризму необхідна тісна взаємодія між різними рівнями державної та виконавчої влади, а також залучення органів місцевого самоврядування та територіальних громад.

Місцевий оперативний рівень планування туризму охоплює детальні локальні програми формування та розвитку об'єктів туризму, курортів, рекреаційних територій, різних видів туризму в масштабах та спрямований на вирішення найбільш термінових питань, пов'язаних з конкретними територіями, об'єктами, послугами. Розвиток туризму на місцевому рівні не повинен суперечити регіональній та національній концепції розвитку галузі.

Планування розвитку туризму є трудомістким, комплексним процесом, для реалізацію якого залучаються багато людей і організацій, що належать до різних областей діяльності, здатних здійснювати реальний вплив на напрями та результати туристичної діяльності, зокрема місцеве населення, представники бізнесу, влади, професійні об'єднання та громадські організації працівників сфери туризму тощо.

Процес планування туризму спрямований на комплексний розвиток факторів попиту та пропозиції, його фізичних і інституційних елементів. Туризм як складна система, що складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів, функціонуватиме значно ефективніше в разі комплексного планування та узгодженого розвитку усіх її компонентів. Фахівці СОТ комплексний системний підхід

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

називають всеосяжним підходом до планування туризму і рекомендують в процесі планування та розробки враховувати всі елементи туризму [2].

Планування розвитку сфери туризму в регіоні є динамічним процесом, що має циклічний характер (рис. 1).

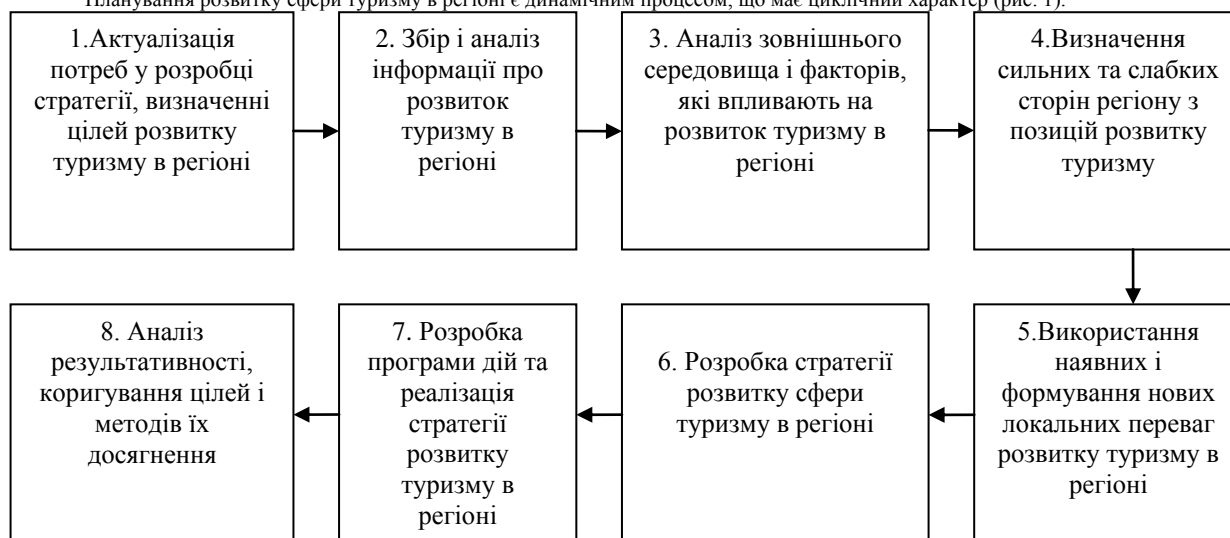

Рис.1. Процес розробки стратегічного плану розвитку туризму в регіоні

Основними цілями стратегічного плану розвитку туризму в регіоні є збільшення кількості туристів, зростання сукупного доходу галузі, розвиток колективних та індивідуальних засобів розміщення, зростання обсягу інвестицій, збереження екологічного балансу в рекреаційній зоні; розвиток суміжних галузей, залучення додаткових інвестицій; культурний розвиток регіону та ін.

У процесі аналізу зовнішнього середовища розвитку туризму в регіоні виділяються сприятливі і несприятливі фактори його розвитку (географічні, екологічні, демографічні, ресурсні, історичні тощо) Проводиться системний аналіз можливостей і загроз зовнішнього соціально-економічного середовища. Стратегічне планування передбачає обов'язкове використання наявних переваг регіону (географічне розташування, демографічні особливості, розвиненість інфраструктури). Крім того, виявляються фактори конкурентоспроможності, що відрізняють регіон від інших, а також можливі нові чинники, які формуються в процесі стратегічного управління розвитком туризму в регіоні. Таким чином, формуються нові або виявляються нереалізовані регіональні переваги.

Для кожного регіону складається індивідуальний план дій, в який зазвичай включаються заходи за напрямками: адміністративні (співробітництво на всіх рівнях, залучення місцевого населення у формування регіональної туристичної політики); екологічні (поліпшення контролю та виконання екологічних стандартів, визначення та захист середовища існування, створення буферних зон навколо природних територій, жорстке застосування процедур оцінки впливу на навколишнє середовище і стратегічної оцінки навколишнього середовища); демографічні, соціально-економічні тощо.

Стратегічний план розвитку туризму передбачає проведення моніторингу за станом туризму в регіоні. Дані моніторингу порівнюються з цілями і критеріями розвитку, що дає можливість оцінювати ефективність і результативність вжитих заходів. Оцінюється рівень сумісності виробленої стратегії з ресурсами, можливостями навколишнього середовища.

У зв'язку із відсутністю в науковій літературі з питань туризму єдиного підходу до класифікації принципів планування, процес формування і постановки цілей і завдань розвитку туризму в регіоні ускладнюється. Тому виникає необхідність адаптації існуючих в теорії і практиці стратегічного планування принципів стратегічного планування конкретно до планування та прогнозування розвитку сфери туризму. З цією метою доцільно узагальнити існуючі підходи різних авторів до їхнього визначення.

Принципи планування являють – це загальні правила здійснення процесу розробки планів та їхнє узгодження за рівнями планування. На нашу думку, принципи стратегічного планування – це певний комплекс вимог, дотримання яких дозволяє мінімізувати непередбачені і негативні наслідки розроблених на основі проведених досліджень управлінських рішень, зменшити невизначеність очікуваного ефекту. Щоб сформулювати основоположні принципи стратегічного планування і прогнозування розвитку туризму, необхідно виходити з того, що принципи в системі прогнозування передбачають визначення умов і меж розвитку туризму, що забезпечують досягнення поставлених цілей, в якості пріоритетної може бути визначений перехід до сталого розвитку туризму, який можливо забезпечити при дотриманні трьох принципових правил: екологічна стійкість, соціо-культурна стійкість, економічна стійкість [3].

Туризм, як і будь-який інший вид економічної діяльності, споживає ресурси, створює відходи, породжує екологічні, культурні, соціальні витрати і вигоди. Тому при прогнозуванні розвитку туризму необхідно визначитися, яким шляхом (екстенсивним чи інтенсивним) здійснюватиметься його розвиток.

Якщо в якості пріоритетного способу розвитку туристичної індустрії обраний екстенсивний шлях, то необхідно повною мірою враховувати можливість негативного впливу туризму на природне середовище (засмічування територій; забруднення водних об'єктів стічними водами; забруднення повітряного середовища; деградація природних комплексів; скорочення біорізноманіття) тощо; на соціально-економічне середовище (вилучення земель з господарського використання; зміна типу господарського використання територій; сезонна зайнятість працівників; зростання рівня криміналізації в регіоні; циклічний характер функціонування транспортних служб, підприємств харчування, засобів розміщення тощо); на культурне середовище (погіршення стану культурно-історичних пам'яток, об'єктів і територій внаслідок інтенсивного використання в туристичних цілях; негативний вплив на культуру і традиції місцевого населення).

Незважаючи на перераховані негативні наслідки від неконтрольованого розвитку, туристична індустрія є однією з найбезпечніших для навколишнього середовища галузей економіки.

Для уникнення негативних наслідків, що виникають у зв'язку з розвитком туризму в регіоні, в процесі прогнозування необхідно враховувати частку витрат на забезпечення наступних заходів:

- раціоналізація землекористування та ефективне використання біоресурсів; зменшення негативного впливу на навколишнє середовище; підтримка і розвиток природних територій за рахунок додаткового фінансування; охорона рідкісних видів тварин і рослин, екосистем;
- охорона етнокультурних традицій; реконструкція історичних об'єктів, пам'ятників, створення нових рекреаційних об'єктів;
- забезпечення міжкультурного порозуміння; підвищення освітнього рівня туристів і місцевого населення;
- передача та обмін інформацією, трансферт технологій;
- створення нових робочих місць у секторі туризму і в суміжних з ним секторах; зростання професійного рівня кадрового складу;

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

- диверсифікація регіональної економіки;
- зростання добробуту населення в регіоні;
- збільшення податкових надходжень до бюджету від діяльності підприємств туристичної індустрії;
- розвиток малого і середнього бізнесу;
- збільшення припливу в країну іноземної валюти;
- інтеграція країн і регіонів у світове господарство.

Реалізація перелічених вище завдань буде сприяти переходу до сталого розвитку туризму в регіоні.

Барушак М. в своїх дослідженнях доводить, що основні принципи розробки стратегії розвитку туризму в регіонах повинні відповідати загальноприйнятим у світовій практиці методам розробки стратегічних документів [4, 5].

Шведське агентство з захисту навколишнього середовища (Environmental Protection Agency (SEPA)) [6] визначило принципи сталого розвитку, як: стале використання ресурсів; скорочення надмірного споживання та виробництва відходів; ретельне планування, комплексний підхід, інтеграція туризму в плани регіонального розвитку; консультації та обговорення між зацікавленими особами і населенням регіону з метою запобігання конфліктів; постійні дослідження, контроль і моніторинг сфери туризму.

Під стійким використанням ресурсів розуміється впровадження систем повторного використання та очищення води; нових блоків енергозабезпечення (фотоелементи); використання матеріалів, що підлягають утилізації або вторинній обробці тощо.

На наш погляд, до перерахованих вище аспектів сталого використання ресурсів необхідно додати принцип управління збереженням унікальних природних гідромінеральних, грязьових, бальнеологічних та інших видів ресурсів. Такі природні ресурси в ряді випадків відносяться до групи вичерпних невідновних ресурсів, тому необхідно контролювати процес їхнього видобутку і використання.

Інженерні плани з будівництва та модернізації об'єктів туристичної діяльності повинні розроблятися таким чином, щоб забезпечити захист природної спадщини та біологічного різноманіття, охорону зникаючих видів дикої флори і фауни.

Туристичну діяльність слід планувати так, щоб забезпечити збереження і процвітання традиційних ремесел, культури та фольклору, а не вести до їх стандартизації та збіднення. Місцеве населення має залучатися до туристичної діяльності і отримувати на рівноправній основі соціально-економічні та культурні вигоди, зокрема через механізм створення робочих місць.

Туристична політика має сприяти підвищенню життєвого рівня населення регіону та відповідати їхнім потребам. При містобудівному і архітектурному плануванні та експлуатації туристичних центрів і засобів розміщення необхідно передбачати їхню максимальну інтеграцію в регіональне соціально-економічне середовище. Розвиток туристичної інфраструктури відповідно до принципів сталого розвитку, що передбачає дбайливе ставлення до навколишнього середовища, використання енерго- і ресурсозберігаючих технологій, може забезпечити додатковий економічний ефект, який повинен бути врахований при довгостроковому плануванні.

Таким чином, принципи в рамках стратегічного планування і прогнозування визначають основні чинники та межі розвитку цивілізованого туризму в регіоні. Враховуючи специфіку та особливості організації туристичної діяльності в регіоні, систему принципів стратегічного планування його розвитку можна представити таким чином (рис. 2).

Реалізацію загальних принципів планування розвитку туризму можна описати таким чином:

1) Принцип системності. У процесі стратегічного планування і розвитку туризму в регіоні ми виходимо з того, що туризм є системою, що складається з елементів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності. В межах реалізації системного підходу передбачається встановлення зв'язку між показниками розвитку об'єктів і визначення ступеня впливу на них зовнішніх факторів. Наприклад, збільшення державних інвестицій в інфраструктурне забезпечення регіону туристично-рекреаційної спеціалізації сприятиме притоку приватних інвестицій, спрямованих на розвиток матеріально-технічної бази туризму. Проведення широкомасштабної рекламної кампанії, створення регіонального туристичного бренду сприятиме залученню туристів, підвищить ефективність функціонування туроператорів і турагентів.

2) Принцип альтернативності. Стратегічний план розвитку туризму в регіоні повинен враховувати кілька альтернативних шляхів його розвитку, що базуються на проведених прогностичних дослідженнях. Перший етап процесу прогнозування полягає у визначенні вихідних передумов розвитку туризму в регіоні з урахуванням можливості декількох варіантів прогнозу: оптимістичного, реалістичного і песимістичного.

3) Принцип узгодженості. Розвиток туристичної індустрії в регіонах України, зміст регіональних програм повинні відповідати положенням Стратегії соціально-економічного розвитку регіону.

4) Принцип верифікованості. Для досягнення точності, достовірності стратегічного плану та прогностичних даних необхідно відійти від механістичного, елементаристського підходу. Важливість цього принципу полягає в тому, що він дозволяє уникнути однобічного визначення внутрішнього стану об'єкта, дозволяє визначити залежність розвитку від зовнішніх і внутрішніх факторів.

5) Принцип безперервності. Стратегічне планування розвитку туризму в регіоні ґрунтується на прогнозуванні, що визначає можливості розвитку, наявність факторів і резервів зростання, що виявляє можливі способи досягнення поставлених цілей.

6) Принцип ефективності. Передбачає, що витрати, пов'язані із розробкою плану розвитку туризму в регіоні не повинні перевищувати ефект, пов'язаний із їхньою реалізацією.

У процес розробки стратегічного плану необхідно залучати експертів, зокрема представників владних структур, підприємців, наукових співробітників, зацікавлених у розвитку туризму.

До цього переліку основоположних специфічних принципів розвитку туризму в регіоні необхідно додати також наступні:

7) Принцип мультиплікативності. Прогнозуючи розвиток туризму в регіоні, необхідно провести оцінку його непрямого впливу на розвиток суміжних галузей.

8) Принцип синергізму – спостерігається додатковий ефект ефективності розвитку сфери туризму в регіоні.

Висновки. Таким чином, розвиток туризму в регіоні має базуватися на засадах стратегічного планування, що потребує відповідного методологічного підґрунтя. Планування розвитку туризму полягає в проектуванні бажаного майбутнього і виробленні ефективних шляхів досягнення поставлених цілей. При цьому можливість досягнення цілей повинна бути пов'язана з ресурсним потенціалом регіону. В межах розробки стратегічного плану розвитку обирається оптимальна технологія, що дозволяє перетворити наявні ресурси на кінцевий результат. В статті представлено процес стратегічного планування розвитку туризму в регіоні, показано його циклічний характер.

Доведено, що розвиток туризму в регіоні повинен базуватися на системі принципів стратегічного планування, яка формується загальнометодологічними принципами: системності, альтернативності, узгодженості, верифікованості, неперервності та ефективності та їхніми модифікаціями, а також специфічними домінантами, до яких належать принцип мультиплікативності та принцип синергізму.

Результатом планування туризму в регіоні може бути створення образу регіону, який представляє собою оцінку таких критеріїв, як відповідність якості послуг їхній ціні; імідж регіону; види і якість наданих послуг; рівень гостинності; можливості для розваг і активного відпочинку; наявність достатньої кількості готелів і ресторанів; оцінка стану інфраструктури; соціальні фактори (злочинність, політична стабільність); природні умови (ландшафт, екологія, наявність національних культурних центрів).

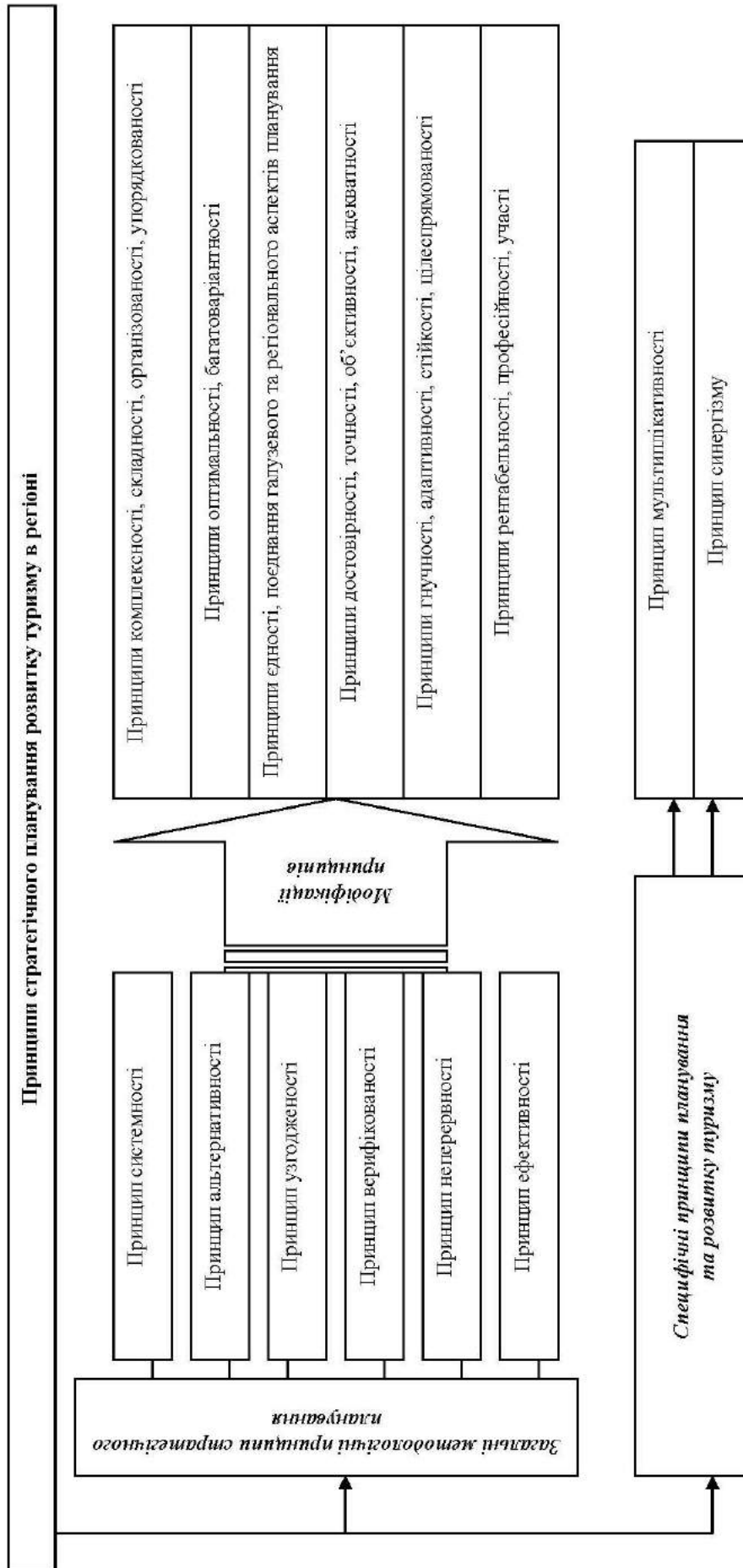

Рис. 2. Принципи стратегічного планування розвитку туризму в регіоні

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Костючко В.М. Концепція розвитку туризму в територіальному утворенні як основа розроблення стратегічного плану / В.М. Костючко// Маркетинг та логістика в системі менеджменту: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 2006 р. – НУ “Львівська політехніка”. – С. 162-163.
2. Розвиток туризму в умовах сучасних інтеграційних процесів / Тези доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції. - М., 1997.
3. Стратегія сталого розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/opitnaa/ss-9734851>
4. Борушак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: Монографія. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2006. – 288 с.
5. Борушак М. Стратегія розвитку туристського регіона: теорія, методологія, практика: Монографія. – Минск: БГЭУ, 2002. – 166 с.
6. Шведське агентство з охорони навколишнього середовища (Environmental Protection Agency – SEPA). – Режим доступу: <http://www.sepa.org.uk>

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Шулєжко О.П., здобувач кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Шулєжко О.П. Застосування системного підходу в територіальному розвитку.

В даній статті зроблена спроба проведення систематизації існуючих розробок щодо територіального господарського розвитку, використання системного та авторського підходу до розуміння категорії регіон, що дозволило поглибити понятійно-категоріальний апарат дослідження в частині трактування поняття регіональної господарської системи як складної динамічної просторової системи господарювання. При аналізі літературних джерел сформовано три основні характеристики функціонування економічної системи, що повинні бути покладені в основу її визначення. Визначені основні підходи до тлумачення поняття «регіон». Враховуючи всі різноманітні тлумачення, виділено такі обов'язкові позиції щодо визначення «регіону»: простір та територія; наявність адміністративної, господарської, соціально-економічної та інших видів діяльності, забезпечення відтворювального процесу, єдність соціально-економічної політики, відмінності від інших регіонів. Подане авторське тлумачення «регіональної господарської системи», при цьому визначені властивості даної системи, що надало можливість визначити методологічну послідовність з вироблення механізму управління розвитком регіональних господарських систем.

Ключові слова: система, «економічна система», регіон, «регіональна господарська система», структура, зв'язки, відносини.

Шулєжко О.П. Применение системного подхода в территориальном развитии.

В данной статье сделана попытка проведения систематизации существующих разработок относительно территориального хозяйственного развития, использования системного и авторского подхода к пониманию категории регион, что позволило углубить понятийно-категориальный аппарат исследования в части трактовки понятия региональной хозяйственной системы как сложной динамической пространственной системы хозяйствования. При анализе литературных источников сформированы три основные характеристики функционирования экономической системы, которые должны быть положены в основу ее определения. Определены основные подходы к толкованию понятия «регион». Учитывая все разнообразие толкования, выделены следующие обязательные позиции относительно определения «региона»: пространство и территория; наличие административной, хозяйственной, социально-экономической и других видов деятельности, обеспечения воспроизводственного процесса, единство социально-экономической политики, отличия от других регионов. Представлено авторское толкование «региональной хозяйственной системы», при этом определены свойства данной системы, что позволило определить методологическую последовательность по выработке механизма управления развитием региональных хозяйственных систем.

Ключевые слова: система, «экономическая система», регион, «региональная хозяйственная система», структура, связи, отношения.

Shuliezko O. The application of a systematic approach to territorial development.

In this article an attempt is made to conduct the systematization of existing development on territorial economic development, the use of the system and the author's approach to understanding the category of the region, which allowed to extend ponyatie-categorical framework of the study in terms of interpretations of the concept of regional economic system as a complex dynamic spatial systems of management. In the analysis of literary sources is formed by three main features of the functioning of the economic system, which should be the basis for its determination. Identifies the main approaches to the interpretation of the concept of "region". Considering all of the various interpretations, the following mandatory position on the definition of "region": space and territory; the presence of administrative, economic, socio-economic and other activities that ensure the reproduction process, the unity of social and economic policy, differences from other regions. Presents the author's interpretation of "regional economic system, the properties of this system, which allowed to determine the methodological sequence for the development of the mechanism of management of development of regional economic systems.

Keywords: system, "economic system" region "regional economic system", structure, relationships, relationships.

Постановка проблеми. Для вивчення регіональної економіки більше значення має вибір з якої позиції доцільно роботи дослідження. Така позиція у свою чергу залежить від специфіки досліджуваного об'єкту. Успішне функціонування сучасного господарюючого суб'єкта, що є складною відкритою соціально-економічною системою, визначається ефективністю взаємодії елементів системи управління всередині організації і самої організації із зовнішнім середовищем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок в розробку системного підходу як загальної методології дослідження внесли фундаментальні наукові праці російських і українських учених: В.Г. Афанасьєва, А. І. Берга, І.В. Блауберга, О.О. Богданова, С.А. Валусва, В.Н. Волкової, Д.В. Гвішіані, С.П. Никанорова, В.Н. Садовського, Ф.Е. Темникова, В.С. Тюхтіна, А.І. Уємова, Ю. І. Черняка, Ю.А. Урманцева, Е.Г. Юдіна та ін.

Серед зарубіжних вчених, що стоять біля джерел зародження і розвитку системного руху, слід відзначити Р. Акоффа, Ч. Барнарда, Л. фон Берталанфі, Ст. Біра, Д. Діксона, Р. Джонсона, Ф. Каста, Е. Квейда, Д. Кліланда, В. Кінга, Дж. Кліра, Е. Кунца, О. Ланге, Е. Ласло, Ст. Оптнера, Р. Розенцвейга, Ешбі У.Роса, Р. Саймона, Дж. Форрестера, Ф. Емері, С. Янга і багато інших. Проте не достатньо дослідженими залишаються питання ідей системного підходу, його методології та використання в управлінні регіональним розвитком.

Виділення невирішеної проблеми. Об'єктом дослідження постає регіон та регіональна господарська система, економіка останньої є одна з основних підсистем регіону. Існують різні підходи до визначення регіону, що різняться за своїм змістом та поняттям, у зв'язку з чим потребує уточнення нашого розуміння того, що являє собою регіон.

Мета наукової статті. В контексті системного підходу та регіоналістики визначити сутнісно-категоріальний зміст регіону та регіональної господарської системи.